

тело, не сме привући себи све оне послове, који образују и усавршавају она својства која су нужна за управу друштва.

Определити ону тачку, где почињу ова, по слободу и напредак друштва, тако опасна зла, или боље где она почињу надмашити користи, што се очекују од уједињене снаге целог друштва, која се под признатим вођама залаже, да се уклоне препоне људском благостању; определити колико се користи могу имати од усредсређене власти и увиђавности, а да ради тога, влада не привуче део опште радиности на себе – то је најтеже и најзамршеније питање, вештине владања. То је питање појединости, где се морају држати пред очима, многи и разни обзири, и где се не може углавити опште правило. По мом мњењу даје се оно практично начело, које нас обезбеђује; онај узор, на ког ваља, да се угледамо; оно мерило, којим треба да меримо сваку уредбу, којом се отклања неко зло, рећи овим речима: нека буде што већа деоба власти, само не о трошку њене делатности; а с друге стране, највеће усредсређивање поуке и распрострањање из средине на све стране. – Тако би се у општинама, као оно у државама Нове Енглеске поделили сви послови, који се не могу боље поверити онима, којих се тичу, сасвим појединачно међу разне власти које су општинари изабрали; али осим тога постојала би за свако одељење општинских ствари, једно, непосредно влади потпадајуће, централно надзорништво.

Ово надзорништво било би огњиште сваке врсте знања и искуства, које би само могуће било исцрпити, из овог јавног посла у општинама, из подобних искустава страних земаља, и из општих начела науке о држави. Ово централно звање, треба да има права, да сазна све што бива, а не би имало друге дужности, него да на једном месту добијено искуство, примени на другом месту. По свом узвишеном положају и ширем видокругу, било би ово тело, независно од ситничарских месних предрасуда и једностраних назора; с тога би се, веома полако на његов савет; а права власт, као сталне установе, ограничиле би му се, по мом мњењу, на то, да принуди месне чиновнике, да се придржавају закона, који су им дати за правац. За све оне случајеве, за које се није побринуло у општем закону, ови чиновници могу радити, по својој увиђавности, разуме се, да су за то одговорни својим бирачима. Треба да буду одговорни закону, за нарушавање прописа, а прописе нека углављује законодавство; централна власт бринула би се да се закони извршавају, и ако се они не би уредно извршили, она би инда по околностима, се обратила или судовима, да придобију важност закону, или би се позвала на бираче, да ови уклоне чиновника, који није поступао по духу закона. Овако је од прилике и оно централно надзорништво, које врши “сиротињски одбор” над свим управницима новца, из сиротињског пореза у Енглеској. Она власт, коју је ово тело вршило и преко ове мере, да би преиначило застарелу и лошу управу у овој ствари, које се не тиче само једног места него целе заједнице – зацело је била и нужна и умесна, јер ни једна општина нема права лошом управом умножити у свом месту јад и невоље, који се после разлију и у остале општине, и окружују морално и телесно стање радничког становништва. Оно право на приморавање и право на до душе потчињено законодавство, које је дато овоме “сиротињском одбору” (мада га он не врши из обзира на јавно мњење), даје се свакако оправдати у овоме по цело народ важном случају, али оно не би имало места при надзору чисто месних интереса. Али би зацело свуда много вредело, по све гране управе, да има оно централно тело за прибирање искуства и распрострањање знања. Влада не може никад довољно подупирати